

PRIEŽASČIŲ GYVENTI KLAUSIMYNAS PAAUGLIAMS – PRELIMINARUS LIETUVIŠKOSIOS VERSIJOS PSICHOMETRINIŲ CHARAKTERISTIKŲ ĮVERTINIMAS

Aistė Pranckevičienė¹, Loretta Gustainienė

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

Santrauka. Problema. Priežasčių gyventi klausimynas paaugliams (RFL-A, Osman et al., 1998) yra psichologinio įvertinimo instrumentas, skirtas nuo savižudybės saugančių įsitikinimų ir nuostatų tyrimams. Daugelis tyrimų patvirtina RFL-A informatyvumą įvertinant savižudybės riziką, planuojant intervencijas ar prevencinį darbą paauglystėje. **Tikslas.** Pristatyti RFL-A vertimą į lietuvių kalbą, aptarti pirmines lietuviškosios versijos psichometrinės charakteristikas, lyties ir amžiaus skirtumus vertinant priežastis gyventi bei RFL-A sąsajas su paauglių suicidiniaisiais polinkiais ir subjektyviu laimingu. **Metodika.** Tyrime analizuojami 348 9–12 klasės mokinių (172 (49 proc.) vaikinai, 176 (51 proc.) merginos) duomenys. Tyrime taikytas RFL-A (Osman et al., 1998), subjektyvi laimės skalė (SHS, Lyubomirski, Lepper, 1999) ir papildomi klausimai apie suicidines mintis ir bandymus žudyti. **Rezultatai.** Tyrimo rezultatai atskleidė, kad lietuviškoji RFL-A versija pasižymi dideliu vidiniu suderinamumu. Atskirų RFL-A skalių tarpusavio koreliacijos buvo vidutinės, o su bendruoju RFL-A įverčiu – stiprios. Lietuviškosios RFL-A versijos faktorinė struktūra buvo artima originaliai klausimyno autorių nurodytai struktūrai. RFL-A skalių įverčiai buvo reikšmingai susiję su mintimis apie savižudybę bei laukiama kryptimi koreliavo su subjektyviais paauglių laimingumo vertinimais. Tyrimas atskleidė lyčių skirtumus vertinant priežastis gyventi: paauglės merginos, lyginant su vaikinais, surinko aukštesnius ateities optimizmo, savižudybės baimės, šeimos ir draugų palaikymo skalių įverčius ir bendrai nurodė turinčios daugiau svarbių priežasčių gyventi. **Išvada.** Pirminės RFL-A psichometrinės charakteristikos rodo šio klausimyno patikimumą ir validumą. Klausimynas gali būti vertingas tiek savižudybės fenomeno tyrimams, tiek praktiniame psichologo darbe.

Pagrindiniai žodžiai: paauglystė, savižudybė, priežastys gyventi, priežasčių gyventi klausimynas paaugliams.

---

¹ Susirašinėjimui: VDU Socialinių mokslų fakultetas, Bendrosios psichologijos katedra. K. Donelaičio 52-315, Kaunas LT-44244, tel.: +370 37 327824, el. paštas: a.pranckeviciene@smf.vdu.lt.

ĮVADAS

Savižudybės ir bandymai žudytis yra reikšminga paauglių psichikos sveikatos problema tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje. Daugelyje pasaulio šalių paauglių savižudybių skaičius didėja. Savižudybė yra trečioji pagal dažnumą mirties priežastis 15–19 metų paauglių grupėje (Spirito, Everholser, 2003). Dar didesnė problema yra bandymai žudytis. Įvairiais duomenimis, vienai įvykdytai savižudybei paauglystėje tenka net iki 40–100 suicidinių bandymų (McNeill, Gillies, Wood, 2002).

Paauglių savižudiškus polinkius Lietuvoje tyrinėję N. Žemaitienė ir A. Zaborskis (2004) nurodo, kad savižudiški polinkiai būdingi trečdaliui (32,5 proc.) vienuolikos, trylikos ir penkiolikos metų amžiaus Lietuvos moksleivių. Autorių duomenimis, beveik dešimtadalis moksleivių buvo dažnai galvoję apie savižudybę, kūrę konkrečius savižudybės planus ar bandę nusižudyti. A. Laskytė ir N. Žemaitienė (2009) nurodo, kad daugiau nei 7 proc. 15–17 metų Lietuvos paauglių yra bandę sąmoningai save žaloti.

Didžioji dalis apie savižudybę galvojančių paauglių lieka nepastebėti psichikos sveikatos priežiūros profesionalų. Pavyzdžiui, A. Laskytė ir N. Žemaitienė (2009), tyrinėjusios save žalojantį elgesį, kuris yra glaudžiai susijęs ir su suicidiniais polinkiais, teigia, kad tik dešimtadalis save žalojančių paauglių patenka į gydymo įstaigas. Daugelis paauglių po žalojimosi neieško pagalbos ir neigia jos poreikį (Laskytė, 2008). Vis dėlto į bandymus žudytis paauglystėje reikia žvelgti rimtai ir atsakingai, nes suicidinis paauglio elgesys dažniausiai signalizuoja apie sudėtingas emocijas ir elgesio problemas, galinčias neigiamai paveikti tolesnį paauglio vystymąsi ir psichikos sveikatą. A. Spirito ir J. C. Overholser (2003) pabrėžia, kad paauglystė yra ypač jautrus laikotarpis suicidinio elgesio modelio formavimuisi, o bandymai žudytis paauglystėje tik sustiprina nuostatą, kad savižudybė yra tinkamas problemų sprendimo būdas.

Atlikta nemažai tyrimų savižudybės rizikos veiksniams paauglystėje nustatyti. Apibendrintai paauglių savižudybės rizikos veiksnius galima suskirstyti į tris grupes (Goldston, Daniel, Arnold, 2006): individuali predispozicija (pavyzdžiui, psichikos ligos, narkotinių medžiagų vartojimas, asmenybės bruožai), suicidinį elgesį provokuojantys veiksniai (pavyzdžiui, stresiniai gyvenimo įvykiai ir konfliktai, savižudybės priemonių prieinamumas) ir socialinės aplinkybės, tokios kaip aplinkoje vyraujantis požiūris į savižudybę, masinių informavimo priemonių įtaka.

Unikalius rezultatus, leidžiančius giliau pažvelgti į paauglių savižudybės procesą, pateikia N. Žemaitienė ir A. Zaborskis (2004), kurie pačių paauglių prašė nurodyti galvoti apie savižudybę skatinančias priežastis. Dažniausiai Lietuvos paauglių nurodomos priežastys buvo slegiantys jausmai, nesėkmės ir sunkumai moksle, santykiuose su tėvais ir bendramžiais, smurtas, netektys, skyrybos, ryškūs gyvenimo pokyčiai (pavyzdžiui, ligos), materialiniai sunkumai. Gauti rezultatai dar kartą patvirtina, jog savižudybės fenomenas turėtų būti tyrinėjamas platesniame biopsichosocialiniame kontekste (Skruibis, Gailienė, Labanauskaitė, 2008).

Vis dėlto, nors besirūpinantiems asmens gerove psychologams labai svarbu suprasti savižudybės link vedančių įvykių grandinę, apsiriboti vien rizikos veiksnių analize nepakanka. Žvelgiant iš pozityviosios psichologijos perspektyvos, ne mažiau svarbu tyrinėti atsparumo veiksnius, kurie, nepaisant nevilties ar patiriamų stresinių gyvenimo aplinkybių, asmenį sulaiko nuo savižudybės veiksmo (Wang et al., 2007). Taigi labai svarbu klausti, kas lemia gyvenimo, o ne mirties motyvaciją.

Vienas iš pirmųjų bandymų pažvelgti į savižudybės fenomeną kaip dvipolį reiškinį, kurį lemia rizikos ir atsparumo veiksniai, buvo M. M. Linehan ir kolegų 1983 m. publikuotas straipsnis „Priežastys likti gyvam, kai galvoji nusižudyti“. Tyrinėdami veiksnius, kurie sulaikė asmenis nuo savižudybės, nors jie apie ją galvojo, autoriai iškėlė hipotezę, jog svarbų vaidmenį čia atlieka asmens nuostatos, įsitikinimai ir lūkesčiai. Tyrimo rezultatai parodė, kad galima išskirti šešias pagrindines nuo savižudybės suolaikančių nuostatų ir įsitikinimų grupes: išlikimo ir problemų sprendimo įsitikinimus, atsakomybę šeimai, rūpestį dėl vaikų, savižudybės veiksmo baimę, socialinio nepritarimo baimę ir savižudybę draudžiančius moralinius / religinius įsitikinimus. Taigi savižudiškų polinkių turintys asmenys stokoja pozityvių įsitikinimų ir lūkesčių savo paties atžvilgiu, mažiau rūpinasi tuo, kokių pasekmių savižudybė sukels jų socialinei aplinkai. Tuo tarpu asmenys, kurie pozityviau žvelgia į save ir ateitį, turi stipresnius ryšius ir atsakomybės jausmą savo socialinių santykių srityje, lengviau įveikia stresą ir nevilį, rečiau galvoja apie savižudybę, todėl rečiau žudosi (Dobrov, Thorell, 2004). Kaip nurodo E. Dobrov ir L. H. Thorell (2004), šie adaptyvūs įsitikinimai yra asmens kognityvinio ir elgesio stiliaus dalis ir atlieka tarpininko funkciją savižudybės procese, t. y. jie yra svarbūs priimant sprendimą gyvenimo, o ne mirties naudai.

Adaptyviems, savižudybės riziką mažinantiems, įsitikinimams tirti M. M. Linehan ir kolegų (1983) tyrimų pagrindu buvo sukurtas priešasčių gyventi klausimynas (angl. Reasons for Living, RFL, Linenhan et al., 1983), o vėliau ir jo atitikmenys specifinėms amžiaus grupėms – priešasčių gyventi klausimynas paaugliams (RFL-A, Osman et al., 1998), Priežasčių gyventi klausimynas jauniems suaugusiesiems (RFL-YA, Gutierrez et al., 2002) bei trumpos šių klausimynų versijos.

Priežasčių gyventi klausimynas RFL priskiriamas prie penketo pačių naudingiausių instrumentų suicidinio elgesio tyrimuose (Range, Knott, 1997). Daugelis tyrimų patvirtino jo vertę prognozuojant suicidinius polinkius ir elgesį klinikinėse imtyse (Cotton, Peters, Range, 1995; Osman et al., 1999; Malone et al., 2000), studentų populiacijoje (Connel, Meyers, 1991; Dean, Range, 1996; Buelow, Schreiber, Range, 2000; Innamorati et al., 2006; Ellis, Lamis, 2007; Pompili et al., 2007; Wang et al., 2007), tariant senus žmones (Kissane, McLaren, 2006; Britton et al., 2008).

Tačiau nors RFL buvo taikomas ir paauglių tyrimuose, jo psichometrinės charakteristikos, ypač faktorinė struktūra, kėlė abejonių (Range, Hall, Meyers, 1993). Todėl A. Osman su kolegomis (1998) nusprendė pakartoti M. M. Linehan ir kt. taikytą priešasčių gyventi klausimyno kūrimo procedūrą ir sukurti metodą, tinkamą būtent paauglių populiacijai. Taigi buvo sukurtas priešasčių gyventi klausimynas paaugliams (Reasons For Living Inventory For Adolescents, RFL-A), kuris plačiau pristatomas ir šiame straipsnyje.

A. Osman ir kt. (1998) nustatė, kad galima išskirti penkias priešasčių, kurios paauglius sulaikytų nuo savižudybės, grupes – tai optimistinis požiūris į ateitį, pozityvus požiūris į save, šeimos palaikymas, draugų palaikymas ir savižudybės baimė.

Tyrimai parodė, kad RFL-A yra jautrus ir tinkamas instrumentas paauglių suicidiniam procesui vertinti (Osman et al., 1998; Gutierrez et al., 2000; Gutierrez et al., 2005; Muehlenkamp, Gutierrez, 2007; Segal, 2009). Pavyzdžiui, P. M. Gutierrez ir kt. (2000), ištyrę 225 įvairiomis psichikos ligomis sergančius ir psichiatrijos stacionare besigydančius paauglius, nustatė, kad RFL-A gerai diferencijavo niekada nebandžiusius žudytis, pirmą kartą bandžiusius žudytis ir kelis kartus bandžiusius žudytis paauglius. Atskiros priešasčių gyventi klausimyno skalės reikšmingai koreliavo su paauglio emocine savijauta (depresija, neviltimi, pykčiu, uždarumu), taip pat su patiriamomis problemomis, pavyzdžiui, sutrikusiais

santykiais su tėvais. Diferencijuojant suicidiškus paauglius RFL-A buvo informatyvesnis nei nevilties rodiklis, nors pastarasis tradiciškai laikomas vienu geriausių savižudybės prognozės veiksmių.

Taigi galima teigti, kad paauglių savižudybės ir savižudiški polinkiai yra aktuali ir svarbi tiek praktinio psichologo darbo, tiek mokslinių tyrimų sritis. Kaip teigia N. Žemaitienė ir A. Zaborskis (2004), aukštus Lietuvos moksleivių suicidinės rizikos rodiklius reikia vertinti labai atsakingai ir ieškoti šio reiškinių priežasčių. Gilesniam paauglių savižudybių fenomeno supratimui reikalinga savižudybės rizikos veiksmių, jos priežasčių analizė, tačiau taip pat verta gilintis ir į nuo savižudybės apsaugančius veiksmius, t. y. priežastis gyventi. Šių pozityvių, nuo savižudybės saugančių nuostatų tyrimuose vertingas instrumentas gali būti RFL-A.

RFL-A iš kitų savižudybės rizikos vertinimo instrumentų išsiskiria pozityvia formuluote ir orientacija į paauglių populiaciją. Tokio tipo instrumentai praktikoje ir moksliniuose tyrimuose yra svarbūs dėl kelių priežasčių. Kelių kryptių instrumentų naudojimas padeda padidinti suicidinės rizikos vertinimo tikslumą. Pavyzdžiui, A. Osman ir kt. (1999) tyrimas, prognozuojant psichikos ligomis sergančių asmenų suicidinį elgesį, parodė, kad prognozės tikslumas reikšmingai didėja, kai naudojami dviejų kryptių – rizikos ir atsparumo (pavyzdžiui, priežastys gyventi) instrumentai. L. L. Morrison ir D. L. Downey (2000) teigia, kad priežasčių gyventi klausimynai gali padėti atpažinti į savižudybę linkusius, tačiau gynybiškus ir nenorinčius tiesiogiai apie ją kalbėti asmenis. Tai ypač aktualu paauglystėje, nes, kaip nurodo A. Laskytė (2008), save linkę žaloti paaugliai dažnai yra linkę neigti pagalbos poreikį.

Kitas RFL-A privalumas – aiški sąsaja su intervencijomis. P. M. Gutierrez ir kt. (2000) nurodo, kad RFL-A yra ypač naudingas, nes savižudybės riziką vertina ne siaurai apsiribodamas pačiu suicidiniu elgesiu, bet apima platų paauglio gyvenimo sričių spektrą. J. B. Ellis ir L. M. Lamis (2007) teigia, kad priežastys gyventi atspindi svarbius asmens sunkumų įveikos gebėjimus, taip pat emocinių ryšių ir prisirišimo prie kitų stiprį. Taigi paauglio priežasčių gyventi analizė padeda gautą informaciją lengviau susieti su būsिमomis intervencijomis ir pagalba.

Lietuvoje paauglių savižudybių prevencijoje panašaus tipo, t. y. matuojančių paauglių atsparumą savižudybei, metodikų kol kas nebuvo taikoma. Pripažįstant tokio tipo instrumentų poreikį ir Lietuvoje, buvo nuspręsta adaptuoti RFL-A. 2009 metais gavus klausimyno autoriaus

A. Osman sutikimą, RFL-A į lietuvių kalbą dvigubo vertimo principu išvertė R. Valmontienė, A. Pranckevičienė, L. Gustainienė. Šio **straipsnio tikslas** – pristatyti pirmines RFL-A lietuviškosios versijos psichometrinės charakteristikas bei aptarti paauglių nurodomas priežastis gyventi, atsižvelgiant į lyties ir amžiaus ypatumus.

METODAI

Metodika ir metodologija

Tyrimui naudojamas lietuviškas RFL-A (Osman et al., 1998) vertimas. Klausimyną sudaro 32 teiginiai, kurie paaugliui pristatomi kaip specifinės priežastys, kartais žmones sulaikančios nuo savižudybės, nors jie apie ją galvoja arba kas nors jiems yra pataręs taip pasielgti. Paauglio prašoma atidžiai perskaityti kiekvieną teiginį ir įvertinti, kiek kiekviena iš nurodytų priežasčių būtų jam asmeniškai svarbi kaip priežastis nesižudyti. Žodžiai „priežastis nesižudyti“ visoje instrukcijoje yra išryškinti ir pabrėžti. Kiekvienos priežasties svarba vertinama 6 balų Likerto skale, kur 1 rodo, jog priežastis paaugliui visiškai nesvarbi, 6 – jog nurodyta priežastis nesižudyti paaugliui yra labai svarbi.

Klausimyną sudarantys teiginiai grupuojami į penkias priežasčių gyventi skales: optimistinio požiūrio į ateitį, pozityvaus požiūrio į save, šeimos palaikymo, draugų palaikymo ir savižudybės baimės. Skalės įvertis apskaičiuojamas sumuojant ją sudarančių teiginių svarbos vertinimus. Kadangi RFL-A psichometrinių charakteristikų analizė yra vienas šio straipsnio tikslų, klausimyno struktūra ir jo vidinis suderinamumas bus aptariami rezultatų dalyje.

Siekiant įvertinti RFL-A klausimyno kriterinį validumą, tyrime taikyti du papildomi kriterijai. Pozityviuoku, atsparumo kriterijumi pasirinkta subjektyvi laimės skalė (angl. Subjective Happiness Scale, SHS, Lyubomirski, Lepper, 1999), sudaryta iš keturių klausimų, vertinamų 7 balų Likerto skale. Klausimuose teiraujama apie bendrą subjektyvų laimingumą bei laimingumą ir nelaimingumą, lyginant su kitais žmonėmis. Klausimų suderinamumo analizė parodė, kad klausimynas pasižymi vidutiniu suderinamumu (Cronbacho $\alpha=0,66$), pakankamu grupinei duomenų analizei.

Kaip negatyvusis arba rizikos kriterijus tyrime taikyti trys klausimai apie moksleivių suicidinius polinkius: ar pastarąją savaitę galvojote apie

savižudybę? Ar kada nors gyvenime esate galvojęs(-usi) apie savižudybę? Ar kada nors gyvenime esate bandęs(-žiusi) žudytis? Atsakymo variantai į kiekvieną klausimą buvo „taip“ arba „ne“. Klausimų suderinamumo analizė parodė, kad jie gali būti analizuojami kaip skalė (Cronbacho $\alpha=0,73$).

Tiriamasis kontingentas

Straipsnyje analizuojami dviejų tyrimų, atliktų Kauno miesto ir Kėdainių raj. Akademijos miesto bendrojo lavinimo mokyklose, rezultatai. Iš viso tyrime dalyvavo 348 9–12 klasių moksleiviai, iš jų 180 apklausti Kauno mieste, 164 – Kėdainių raj., Akademijos mieste. Bendras tiriamųjų pasiskirstymas pagal klasę ir lytį pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. *Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių ir klasę*

Table 1. *Distribution of subjects according to gender and grade*

	Klasė				Bendras tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį	
	9	10	11	12		
Vaikiniai	N	45	50	35	42	172
	proc.	64,29	53,19	41,67	42,00	49,43
Merginos	N	25	44	49	58	176
	proc.	35,71	46,81	58,33	58,00	50,57
Bendras tiriamųjų pasiskirstymas pagal klases	N	70	94	84	100	348
	proc.	20,11	27,01	24,14	28,74	100,00

Tyrimo procedūra

Gavus mokyklų administracijų leidimą atlikti tyrimą ir pačių tiriamųjų sutikimus jame dalyvauti, 348 paaugliams buvo pateiktas RFL-A, 168 paaugliams, tirtiems Akademijos mieste, kartu buvo pateikta subjektyvi laimės skalė (SHS, Lyubomirski, Lepper, 1999), 180 paauglių, kurie buvo tirti Kauno mieste, gavo papildomų klausimų apie suicidines mintis ir bandymus žudytis praeityje.

TYRIMO REZULTATAI

RFL-A vidinis suderinamumas. Vidinio skalių suderinamumo analizė parodė, kad RFL-A pasižymi dideliu vidiniu suderinamumu, tinkamu ne vien grupei, bet ir individualiai diagnostikai. Patikimumo rodikliai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. RFL-A skalių vidinis suderinamumas

Table 2. Internal consistency of RFL-A

Skalė	Klausimų skaičius skalėje	Cronbacho α
Optimistinis požiūris į ateitį	7	0,87
Savižudybės baimė	6	0,88
Šeimos palaikymas	7	0,89
Draugų palaikymas	6	0,87
Pozityvus požiūris į save	6	0,86
Visas klausimynas	32	0,95

Analizuojant, ar vidinio suderinamumo rodikliai galėtų gerėti, iš skalių pašalinus kai kuriuos teiginius, nustatyta, kad nė vienoje iš skalių nebuvo teiginių, kurių pašalinimas galėtų pagerinti vidinį suderinamumą, taigi jame nėra nereikalingų ar neinformatyvių teiginių.

RFL-A faktorinė struktūra. Patikrinus duomenų tinkamumą faktorinei analizei, nustatyta, kad ši statistinė procedūra gali būti taikoma ($KMO=0,94$, Bartletto sferiškumo testas statistiškai reikšmingas, $p<0,0001$). Pirminė RFL-A sudarančių teiginių faktorinė analizė, taikant pagrindinių komponentų metodą, pasiūlė 6 faktorių, kurių tikrinė reikšmė didesnė už 1, sprendimą, paaiškinantį 64,1 proc. bendrosios duomenų sklaidos. Tačiau šeštajame faktoriuje buvo tik trys teiginiai, kurių faktorinė apkrova didesnė už 0,4, ir visi jie taip pat turėjo didesnes faktorines apkrovas kituose faktoriuose. Todėl faktorinė analizė buvo pakartota, įvedus 5 faktorių apribojimą. Kaip ir pirmuoju atveju, taikytas pagrindinių komponentų metodas bei *varimax* pasukimas su Kaiserio normalizacija. Gautos faktorių tikrinės reikšmės ir paaiškinamos duomenų sklaidos dalis pateikiamos 3 lentelėje.

Kaip galima matyti iš 3 lentelės, penki faktoriai paaiškino 60,75 % bendros duomenų sklaidos. RFL-A teiginių teorinė struktūra ir empiriškai

3 lentelė. RFL-A faktorinės analizės rezultatai

Table 3. Results of RFL-A factor analysis

Faktorius	Tikrinė reikšmė	Dispersijos proc.	Suminis dispersijos proc.	Tikrinė reikšmė po pasukimo	Dispersijos proc. po pasukimo	Suminis dispersijos proc. po pasukimo
1	13,03	40,72	40,72	4,12	12,89	12,89
2	2,02	6,31	47,04	4,02	12,57	25,46
3	1,72	5,38	52,42	3,96	12,36	37,82
4	1,53	4,79	57,21	3,94	12,30	50,13
5	1,14	3,55	60,75	3,40	10,63	60,75

4 lentelė. RFL-A teiginių faktorinės apkrovos*

Table 4. Factor loadings in rotated RFL-A factor matrix*

RFL-A teiginiai		Faktoriai				
		1	2	3	4	5
Šeimos palaikymas	12. Mano šeima skiria laiko išklaudyti mano pasakojimus apie tai, ką patyriau mokykloje, darbe ar namie.	0,73				
	24. Mano šeimai rūpi, kaip aš jaučiuosi.	0,69				
	23. Dažniausiai šeima padrąsina ir palaiko mano planus ar tikslus.	0,67				
	30. Mano šeimai labai rūpi tai, kas man nutinka.	0,66				
	17. Man patinka būti su savo šeima.	0,62				
Draugų palaikymas	1. Bet kada, kai turiu problemų, galiu kreiptis į savo šeimą paramos ar patarimo.	0,61	0,43			
	7. Jaučiuosi emociškai artimas(-a) savo šeimai.	0,59				
	5. Kad ir kokių man kyla problemų, mano draugai mane palaiko.		0,75			
	6. Jaučiuosi mylimas(-a) ir priimamas(-a) savo artimų draugų.		0,71			
	16. Jaučiu, kad mano draugai vertina mano buvimą su jais.		0,63			
	22. Kai turiu problemų, galiu pasikliauti savo draugais.		0,62			
	10. Mano draugai manimi labai rūpinasi.		0,61			
27. Draugai mane priima tokį(-ią), koks(-ia) aš esu iš tiesų.		0,52			0,42	

RFL-A teiginiai		Faktoriai				
		1	2	3	4	5
Optimistinis požiūris į ateitį	28. Turiu daug planų, kuriuos norėčiau įgyvendinti ateityje.			0,76		
	4. Planuoju daug ką gyvenime nuveikti.			0,72		
	15. Optimistiškai žiūriu į savo ateities planus ir tikslus.			0,68		
	11. Norėčiau įgyvendinti savo ateities planus ir tikslus.			0,62		
	13. Tikiuosi, jog ateityje man nutiks daug gerų dalykų.			0,62		
	19. Tikiuosi, kad ateityje man seksis.			0,60		
	25. Mano ateitis atrodo daug žadanti ir suteikianti vilčių.			0,54		
Savižudybės baimė	21. Bijau bet kokių savižudybės būdų.				0,82	
	20. Mintis, kad galėčiau save nužudyti, mane gąsdina.				0,81	
	26. Bijau žudyti.				0,75	
	8. Bijau mirti, todėl nesvarstau galimybės pačiam nusižudyti.				0,70	
	32. Aš bijočiau kurti planus kaip sau atimti gyvybę.				0,69	
Pozityvus požiūris į save	2. Pačiam(-iai) sau atimti gyvybę man būtų skausminga ir baisu.		0,43		0,51	
	14. Esu patenkintas(-a) savimi.					0,74
	9. Patinku sau toks(-ia), koks(-ia) esu.					0,68
	31. Jaučiuosi laimingas(-a), kad esu toks(-ia), koks(-ia) esu.					0,62
	29. Jaučiu, kad man viskas gerai.					0,60
	18. Jaučiu, kad aš esu geras žmogus.					0,53
	3. Aš priimu save tokį(-ią), koks(-ia) esu.		0,46			0,45

* Mažesnės nei 0,40 faktorinės apkrovos nepateikiamos.

* Factor loadings <0.40 are suppressed.

gautos faktorinės apkrovos pateikiamos 4 lentelėje. Kaip paaiškėja iš šios lentelės, išskirtus faktorius sudarantys teiginiai beveik atitiko originalias A. Osman ir kt. (1998) aprašytas RFL-A skales.

Iš 4 lentelės matyti, kad visi teiginiai turėjo pakankamas apkrovos faktoriuose, tačiau 4 teiginiai (1, 2, 3 ir 27) lietuviškoje RFL-A versijoje

didesnes nei 0,40 apkrovas turėjo dviejuose faktoriuose. Taigi galima spėti, kad atsakymus į šiuos teiginius lemia daugiau nei vienas veiksnys, o išskirti faktoriai gali koreliuoti.

5 lentelė. RFL-A skalių tarpusavio koreliacijos*

Table 5. Correlations between the RFL-A scales*

	Optimisti- nis požiū- ris į ateitį	Savižu- dybės baimė	Šeimos palaiky- mas	Draugų palaiky- mas	Pozityvus požiūris į save
Optimistinis požiūris į ateitį	1,00				
Savižudybės baimė	0,53	1,00			
Šeimos palaikymas	0,64	0,56	1,00		
Draugų palaikymas	0,59	0,54	0,66	1,00	
Pozityvus požiūris į save	0,65	0,55	0,64	0,70	1,00
Bendras priešasčių gyventi įvertis	0,82	0,79	0,85	0,83	0,84

*Pearsono r, visos koreliacijos reikšmingos, $p < 0,001$.

*Pearson's r, all the correlations are significant, $p < 0,001$.

RFL-A subskalių tarpusavio ryšiai. Visos RFL-A subskalės statistiškai reikšmingai koreliavo tarpusavyje, stiprios ir statistiškai reikšmingos koreliacijos nustatytos ir su bendru RFL-A rodikliu – tai patvirtina vidinį klausimyno validumą. Gauti koreliacijos koeficientai pateikiami 5 lentelėje.

6 lentelė. RFL-A skirtumai lyties ir amžiaus grupėse

Table 6. Gender and age subgroups differences on the RFL-A

	F statistika					
	Ateities optimiz- mas	Savižu- dybės baimė	Šeimos palaiky- mas	Draugų palaiky- mas	Pozityvus požiūris į save	Bendras prie- žasčių gyventi įvertis
Lytis	8,38**	8,55**	20,81**	17,37**	0,40	14,21**
Klasė	1,53	2,16	1,77	0,94	3,12*	2,22
Lytis x klasė	3,00*	1,14	0,20	1,10	2,61*	1,59
R ²	0,07	0,06	0,08	0,08	0,05	0,08

* $p < 0,05$; ** $p < 0,001$.

Lyties, amžiaus ir priežasčių gyventi sąsajos. Siekiant įvertinti, ar priežastys gyventi yra susijusios su lytimi ir amžiumi, atlikta dvifaktoriškos dispersinės analizės, kurioje RFL-A rezultatai lyginti lyties ir amžiaus grupėse. Amžiaus rodikliu laikoma klasė, analizuojamos 4 amžiaus kategorijos (9–12 klasė). Dispersinės analizės rezultatai pateikiami 6 lentelėje.

Kaip galima matyti iš 6 lentelės, lytis ir klasė paaiškino tik nedidelę dalį bendros duomenų sklaidos (R^2 svyravo nuo 0,05 iki 0,08). Vis dėlto lytis buvo reikšmingai susijusi su priežastimis gyventi. Merginoms buvo būdingas didesnis bendras RFL-A įvertis, taip pat didesni ateities optimizmo, savižudybės baimės, šeimos palaikymo ir draugų palaikymo skalių įverčiai. Taigi rezultatai rodo, kad paauglės merginos daugiau išvardytų priežasčių nesižudyti vertina kaip joms svarbias.

Pozityvus požiūris į save, kaip priežastis nesižudyti, buvo labiau susijęs su klase nei lytimi, taip pat stebima klasės ir lyties sąveika. Tačiau *post hoc* Bonfferonio kriterijus statistiškai reikšmingų skirtumų tarp atskirų klasių neatskleidė.

Priežasčių gyventi, minčių apie savižudybę ir bandymų žudytis praeityje sąsajos. 180-čiai tiriamųjų (107 (59,4 proc.) vaikinai ir 73 (40,6 proc.) merginos) kartu su priežasčių gyventi klausimynu buvo pateikti klausimai apie suicidines mintis ir bandymus nusižudyti praeityje. 19 (10,6 proc.) tiriamųjų nurodė, kad galvojo apie savižudybę praėjusią savaitę, 56 (31,1 proc.) nurodė, kad seniau yra galvoję apie savižudybę, 16 (8,8 proc.) tiriamųjų nurodė, kad yra bandę žudyti.

Palyginus bandžiusių ir nebandžiusių žudytis tiriamųjų priežasčių gyventi rodiklius tiksliau kriterijumi, statistiškai reikšmingų skirtumų negauta, tačiau pastebėtos kelios statistinės tendencijos. Praeityje žudytis bandę tiriamieji pasižymėjo mažesne savižudybės baime ($p=0,07$), kaip mažai padedantį vertino pozityvų požiūrį į save ($p=0,07$), bei surinko žemesnius viso priežasčių gyventi klausimyno įverčius ($p=0,08$).

Statistiškai reikšmingi ryšiai nustatyti tarp suicidinių minčių ir nurodomų priežasčių gyventi (7 lent., Mano-Whitnio (Mann-Whitney) kriterijus).

Kaip galima matyti iš 7 lentelės, praeityje suicidinių minčių turėję paaugliai pasižymėjo mažesne savižudybės baime ir mažiau svarbia priežastimi nesižudyti laikė savo paties vertę. Aktyvių minčių apie savižudybę turintys paaugliai skyrėsi daugeliu priežasčių gyventi rodiklių

– jie apskritai turėjo mažiau priežasčių gyventi, pasižymėjo mažesne savižudybės baime, mažiau vertino šeimos ir draugų palaikymo svarbą.

7 lentelė. Priežasčių gyventi ir minčių apie savižudybę sąsajos

Table 7. Relationship between RFL-A and suicidal thoughts

Priežastys gyventi	Ar pastarąją savaitę galvojote apie savižudybę?		Patikimumas (tikslusis dvipusis kriterijus)	Ar kada nors gyvenime galvojote apie savižudybę?		Patikimumas (tikslusis dvipusis kriterijus)
	Vidutiniai rangai taip (n=19)	ne (n=161)		Vidutiniai rangai taip (n=56)	ne (n=124)	
Optimistinis požiūris į ateitį	81,37	91,58	0,42	89,19	91,09	0,82
Savižudybės baimė	64,32	93,59	0,02	78,79	95,79	0,04
Šeimos palaikymas	67,95	93,16	0,05	84,89	93,03	0,33
Draugų palaikymas	66,50	93,33	0,03	80,72	94,92	0,09
Pozityvus požiūris į save	70,13	92,90	0,07	78,94	95,72	0,04
Bendras priežasčių gyventi įvertis	63,08	93,74	0,01	80,27	95,12	0,08

Priežasčių gyventi ir subjektyvaus laimingumo sąsajos. 168 paaugliams kartu su RFL-A buvo pateikta subjektyvi laimės skalė, SHS (Lyu-bomirski, Lepper, 1999). Koreliacinė rezultatų analizė parodė, kad priežastys gyventi statistiškai reikšmingai, tačiau tik silpnai / vidutiniškai koreliuoja su subjektyviais laimės vertinimais (Pearsono r svyravo tarp 0,17 su ateities optimizmo skale iki 0,47 su pozityvaus požiūrio į save skale).

REZULTATŲ APTARIMAS

Paauglių savižudybių prevencija ir suicidinio elgesio tyrimai turėtų orientuotis ne vien į rizikos veiksnius, bet ir į paauglių motyvaciją gyventi. Tokio požiūrio naudą pabrėžia A. Spirito ir J. C. Overholser (2003), kurie nurodo, kad suicidinių minčių ir elgesio vertinimas turi baigtis paauglio priežasčių gyventi analize, t. y. pozityvumo, o ne nevilties

akcentavimu. Priežasčių gyventi analizė gali būti atliekama ir pasitelkiant struktūruotus instrumentus, tokius kaip RFL-A. Todėl šiame straipsnyje siekėme įvertinti pirminės RFL-A lietuviškosios versijos psichometrinės charakteristikas bei šio klausimyno tinkamumą paauglių priežasčių gyventi tyrimams Lietuvoje.

Pirminė RFL-A vidinio suderinamumo analizė parodė, kad klausimynas pasižymi dideliu vidiniu suderinamumu. Visų RFL-A sudarančių skalių Cronbacho α rodiklis buvo didesnis nei 0,85. Nors A. Osman ir kt. (1998) pateikiami originalaus klausimyno vidinio suderinamo rodikliai yra šiek tiek didesni (žemiausias 0,89), vis dėlto ir lietuviškosios RFL-A versijos vidinis suderinamumas yra pakankamas tiek grupiniams, tiek individualiems tyrimams. Klausimyno struktūrinį vientisumą patvirtina ir stiprios atskirų skalių koreliacijos su bendroju RFL-A įverčiu.

Lietuviškosios RFL-A versijos faktorinė struktūra buvo artima originaliai A. Osman ir kt. (1998) nurodomai klausimyno struktūrai. Gautas rezultatas yra svarbi nuoroda į klausimyno konstrukcinį validumą ir tiriamo konstrukto kultūrinį universalumą. Vis dėlto atskiros klausimyną sudarančios skalės lietuviškoje versijoje koreliavo šiek tiek stipriau nei nurodo klausimyno autoriai. A. Osman ir kt. (1998) pažymi, kad koreliacijos tarp atskirų skalių svyravo nuo 0,43-0,63, tuo tarpu šiame tyrime – tarp 0,53 ir 0,70. Didelės skalių tarpusavio koreliacijos skatina kelti klausimą – ar tikrai verta klausimyną skaidyti į 5 skales? Todėl ateityje lietuviškosios RFL-A versijos faktorinę struktūrą dar reikėtų tikrinti.

Analizuojant lyties ir amžiaus sąsajas su nurodomomis priežastimis gyventi, nustatyta, kad paauglės merginos daugiau išvardytų priežasčių gyventi vertino kaip svarbias ir sulaikančias nuo savižudybės. Merginos turėjo daugiau pozityvių į ateitį nukreiptų lūkesčių, labiau vertino šeimos ir draugų palaikymo svarbą bei pasižymėjo didesne savižudybės baime. Kitų autorių duomenys apie lyčių skirtumus vertinant priežastis gyventi yra prieštaringi. Pavyzdžiui, tirdami paauglių priežasčių gyventi, savęs vertinimo ir agresijos sąsajas, R. M. Merwin ir J. B. Ellis (2004) lyčių skirtumų nenustatė. Priežastys gyventi buvo labiau susijusios su paauglio savęs vertinimu ir požiūriu į smurtą, nei lytimi. Tokius pačius dėsningumus nurodo ir D. K. Connel ir R. G. Meyer (1991), atlikę tyrimą studentų populiacijoje. Tačiau Pompili ir kt. (2007), taip pat tirdami studentus, nustatė daug lyčių skirtumų: merginos studentės nurodė apskritai daugiau priežasčių gyventi, pasižymėjo stipresniais problemų sprendimo

ir įveikos įsitikinimais, didesne atsakomybe šeimai, didesne savižudybės baime. P. M. Gutierrez ir kt. (2002) tyrime studentės taip pat nurodė daugiau priešasčių gyventi nei vaikinai, turėjo daugiau pozityvių į ateitį nukreiptų lūkesčių ir kaip svarbesnius įvardijo santykius su bendraamžiais. Panašius rezultatus pateikia J. B. Ellis ir L. N. Jones (1996), J. B. Ellis ir D. A. Lamis (2007). Tačiau P. M. Gutierrez ir kt. (2000) tyrime lyties efektas aptiktas tik analizuojant bandžiusių žudytis grupes. Paaugliai vaikinai ir merginos, kurie nebuvo bandę žudytis, nesiskyrė priešasčių gyventi vertinimu. Taigi lyties ir priešasčių gyventi sąsajos turėtų būti tyrinėjamos toliau, nes svarbų vaidmenį čia gali vaidinti amžiaus tarpinių specifika (Miller, Segal, Coolidge, 2001; Segal, Needham, 2007), taip pat įvairūs kultūriniai veiksniai (Kamal, Loewenthal, 2002). Galbūt kompleksinė lyties, amžiaus, suicidinio elgesio ir priešasčių gyventi sąsajų analizė leistų giliau suvokti patį savižudybės fenomeną bei egzistuojančius vyrų ir moterų suicidinių bandymų ir įvykdytų savižudybių skirtumus.

Šiuo tyrimu siekėme bent iš dalies patvirtinti kriterinį RFL-A validumą. Todėl kartu su RFL-A paaugliams buvo pateikiami klausimai apie suicidines mintis ir bandymus bei jų subjektyvų laimingumą.

RFL-A rodikliai statistiškai patikimai teigiamai koreliavo su paauglių laimės vertinimais, tačiau nustatytos koreliacijos nebuvo stiprios. Gautas rezultatas, iš vienos pusės, patvirtina pozityvią priešasčių gyventi klausimyno orientaciją, tačiau drauge parodo, kad juo apimamas konstruktas skiriasi nuo laimės ar pasitenkinimo gyvenimu jausmų. Kaip nurodo M. M. Linehan ir kt. (1983), priešastys gyventi apima nuostatas, įsitikinimus ir lūkesčius savo paties, kitų ir gyvenimo apskritai atžvilgiu. Taigi jos papildo savižudybės rizikos vertinimą kognityviniu atsparumo aspektu.

Tirtoje paauglių imtyje suicidinių minčių ir bandymų žudytis praeityje paplitimas buvo labai panašus į kitų autorių pateikiamus Lietuvos paauglių suicidinių polinkių rodiklius (Ramanauskienė, Matulionienė, Martinkienė, 2002; Žemaitienė, Zaborskis, 2004; Laskytė, 2008; Laskytė, Žemaitienė, 2009). Minčių apie savižudybę praėjusią savaitę nurodė turėję daugiau nei 10 proc. paauglių, apie 31 proc. buvo galvoję apie savižudybę kažkada gyvenime. Tyrimas atskleidė, kad RFL-A buvo stipriausiai susijęs būtent su aktyviomis suicidinėmis mintimis. Apie savižudybę galvojęs paaugliai nurodė apskritai mažiau priešasčių gyventi, mažiau vertino socialinius ryšius bei pasižymėjo mažesne savižudybės baime. Nors šio tyrimo rezultatai negali būti apibendrintai pritaikomi didesnei

populiacijai dėl mažo suicidinių polinkių turėjusių paauglių skaičiaus, jie atitinka daugelio autorių nustatytas neigiamas priežasčių gyventi ir suicidinių polinkių sąsajas (Osman et al., 1998; Gutierrez et al., 2000; Gutierrez et al., 2005; Muehlenkamp, Gutierrez, 2007; Segal, 2009). Taigi gautas pirminis patvirtinimas, kad lietuviškoji RFL-A versija yra jautri suicidiniam procesui ir gali būti vertinga identifikuojant paauglius, turinčius suicidinių minčių. Vis dėlto priežasčių gyventi ir suicidinio elgesio sąsajos turėtų būti tyrinėjamos ir toliau. Būtina atlikti tyrimus ir klinikinėse paauglių imtyse, įvertinti RFL-A prognostinį validumą bei sąsajas su kitais įprastais savižudybės rizikos vertinimo instrumentais.

Apibendrinant pirminę RFL-A psichometrinių charakteristikų analizę parodė, kad tai potencialiai vertingas psichologinio įvertinimo instrumentas. Nors gauti rezultatai dėl nedidelės ir patogiosios tiriamųjų imties yra tik žvalgomojo pobūdžio, galima teigti, kad RFL-A verta taikyti ir įtraukti į kuo daugiau paauglių suicidinių polinkių tyrimų. Kaip teigia M. Wang ir kt. (2007), gyvenimo prasmė ir priežastys gyventi yra svarbios temos, kurias savo darbe turėtų akcentuoti tiek psichologai konsultantai, tiek savižudybių prevencijos specialistai. P. M. Gutierrez ir kt. (2005) nurodo, kad kalbėjimas apie priežastis gyventi yra terapiškas, nes mažina depresiškumą ir padeda lanksčiau parinkti paauglio poreikius atitinkančias intervencijas. Priežasčių gyventi klausimynas yra išskirtinis tuo, kad pats atsakinėjimas į jį jau turi tam tikrą prevencinį poveikį, nes kontrastuoja su suicidiniu mąstymu. Klausimyno tematika ir rezultatai sėkmingai gali būti panaudoti praktinio užsiėmimo temai, diskusijai, taigi psichologinis įvertinimas lengvai perauga į prevenciją ir pagalbą. Todėl RFL-A gali būti rekomenduojamas tiek moksliniams tyrimams, tiek praktinį darbą su paaugliais dirbantiems psichologams.

Literatūra

- Britton, P. C., Duberstein, P. R., Conner, K. R., Heisel, M. J., Hirsch, J. K., Conwell, Y. (2008). Reasons for Living, Hopelessness, and Suicide Ideation among Depressed Adults 50 Years or Older. *The American Journal Of Geriatric Psychiatry*, 16(9), 736–741.
- Buelow, G., Schreiber, R., Range, L. M. (2000). Attachment Pattern, Reasons for Living, and Suicide Risk among College Students. *Journal of College Counseling*, 3, 29–35.
- Connell, D. K., Meyer, R. G. (1991). The Reasons for Living Inventory and College

- Population: Adolescent Suicidal Behaviours, Beliefs and Coping Skills. *Journal of Clinical Psychology*, 47 (4), 485–489.
- Cotton, C. R., Peters, D. K., Range, L. M. (1995) Psychometric Properties of the Suicide Behaviours Questionnaire. *Death Studies*, 19, 391–397.
- Dean, P. J., Range, L. M. (1996). The Escape Theory of Suicide and Perfectionism in College Students. *Death Studies*, 20, 415–424.
- Dobrov, E., Thorell, L.H. (2004). "Reasons For Living" – Translation, Psychometric Evaluation and Relationships to Suicidal Behaviour in a Swedish Random Sample. *Nordic Journal of Psychiatry*, 58, 277–285.
- Ellis, J. B., Jones, L. M. (1996). Adaptive Behaviour in Suicide Ideators and Non-Ideators. *Social Behaviour and Personality*, 24 (4), 309–320.
- Ellis, J. B., Lamis, D. A. (2007). Adaptive Characteristics and Suicidal Behaviour: A Gender Comparison of Young Adults. *Death Studies*, 31, 845–854.
- Goldston, D. P., Daniel, S. S., Arnold, E. M. (2006). Suicidal and Nonsuicidal Self-harm Behaviours. D. A. Wolf, E. J. Masch (Ed.). *Behavioural and Emotional Disorders in Adolescents. Nature, Assessment and Treatment*. New York: The Guilford Press, 343–380.
- Gutierrez, P. M., Muehlenkamp, J. J., Konick, L. S., Osman, A. (2005). What Role Does Race Play in Adolescent Suicidal Ideation? *Archives of Suicide Research*, 9, 177–192.
- Gutierrez, P. M., Osman, A., Barrios, F. X., Kopper, B. A., Baker, M. T., Harburda, C. M. (2002). Development of the Reasons for Living Inventory for Young Adults. *Journal of Clinical Psychology*, 58 (4), 339–357.
- Gutierrez, P. M., Osman, A., Kopper, B. A., Barrios, F. X. (2000). Why Young People Do Not Kill Themselves: The Reasons for Living Inventory for Adolescents. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29 (2), 177–187.
- Innamorati, M., Pompili, M., Ferrari, V., Cavedon, G., Soccorsi, R., Aiello, S., Mancinelli, I., Lelli, M., Tatarelli, R. (2006). Psychometric Properties of the Reasons for Living Inventory in Italian University Students. *Individual Differences Research*, 4(1), 51–56.
- Kamal, Z., Loewenthal, K. M. (2002). Suicide Beliefs and Behaviour among Young Muslims and Hindus in the UK. *Mental Health, Religion & Culture*, 5(2), 111–118.
- Kissane, M., McLaren, S. (2006). Sense of Belonging as a Predictor of Reasons for Living in Older Adults. *Death Studies*, 30, 243–258.
- Laskytė, A. (2008). Lietuvos paauglių sąmoningo savęs žalojimo priežastys ir pagalbos šaltiniai. *Visuomenės sveikata*, 1(40), 15–21.
- Laskytė, A., Žemaitienė, N. (2009). Lietuvos paauglių sąmoningo savęs žalojimo paplitimas ir būdai. *Medicina*, 45 (2), 132–139.
- Linehan, M. M., Goodstein, J. L., Nielsen, S. L., Chiles, J. A. (1983). Reasons for Staying Alive When You Thinking of Killing Yourself: The Reasons for Living Inventory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51(2), 276–286.

- Malone, K. M., Oquendo, M. A., Haas, G. L., Ellis, S. P., Li, S., Mann, J. J. (2000). Protective Factors against Suicidal Acts in Major Depression: Reasons for Living. *American Journal of Psychiatry*, 157, 1084–1088.
- McNeill, Y. L., Gillies, M. L., Wood, S. F. (2002). Fifteen Year Olds at Risk of Parasuicide or Suicide: How Can We Identify Them in General Practice? *Family Practice*, 19(5), 461–465.
- Merwin, R. M., Ellis, J. B. (2004). Children's Reasons for Living, Self-Esteem, and Violence. *Archives of Suicide Research*, 8, 251–261.
- Miller, J. S., Segal, D. L., Coolidge, F. L. (2001). A Comparison of Suicidal Thinking and Reasons for Living among Younger and Older Adults. *Death Studies*, 25, 357–365.
- Morrison, L. L., Downey, D. L. (2000). Racial Differences in Self-Disclosure of Suicidal Ideation and Reasons for Living: Implications for Training. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 6 (4), 374–386.
- Muehlenkamp, J. J., Gutierrez, M. P. (2007). Risk for Suicide Attempts Among Adolescents Who Engage in Non-Suicidal Self-Injury. *Archives of Suicide Research*, 11, 69–82.
- Osman, A., Downs, W. R., Kopper, B. A., Barrios, F. X., Baker, M. T., Osman, J. R., Beckett, T. M., Linehan, M.M. (1998). The Reasons for Living Inventory for Adolescents (RFL-A): Development and Psychometric Properties. *Journal of Clinical Psychology*, 54, 1063–1078.
- Osman, A., Kopper, B. A., Linehan, M. M., Barrios, F. X., Gutierrez, P. M., Bagge, C. L. (1999). Validation of the Adult Suicidal Ideation Questionnaire and the Reasons for Living Inventory in an Adult Psychiatric Inpatient Sample. *Psychological Assessment*, 11(2), 115–123.
- Pompili, M., Lester, D., Innamorati, M., Narciso, V., Vento, A., de Pisa, E., Tatarelli, R., Girardi, P. (2007). Risk-Taking and Reasons for Living in Non-Clinical Italian University Students. *Death Studies*, 31, 751–762.
- Ramanauskienė, T., Matulionienė, V., Martinkienė, V. (2002). Paauglių depresiškumas ir savižudybės pavojus (lyginamoji analizė Klaipėdos, Kauno ir Šiaulių miestuose). *Medicina*, 38(4), 393–397.
- Range, I. M., Knott, E. C. (1997). Twenty Suicide Assessment Instruments: Evaluation and Recommendations. *Death Studies*, 21, 25–58.
- Range, L. M., Hall, D. L., Meyers, K. (1993). Factor Structure of Adolescents' Scores on the Reasons for Living Inventory. *Death Studies*, 17(3), 257–266.
- Segal, D. L. (2009). Self-Reported History of Sexual Coercion and Rape Negatively Impacts Resilience to Suicide among Women Students. *Death Studies*, 33, 848–855.
- Segal, D. L., Needham, T. N. (2007). An Exploration of Gender Differences on the Reasons for Living Inventory among Older Adults. *Death Studies*, 31, 573–581.

- Skrubis, P., Gailienė, D., Labanauskaitė, L. (2008). Nuostatų savižudybių atžvilgiu klausimyno (ATTS) lietuviškoji versija. *Psichologija*, 38, 84–99.
- Spirito, A., Overholser, J. C. (2003). *Evaluating and Treating Adolescent Suicide Attempters: From Research to Practice*. San Diego: Elsevier Science.
- Wang, M., Lightsey, O. R., Jr., Pietruszka, T., Uruk, A. C., Wells, A. G. (2007). Purpose in Life and Reasons for Living as Mediators of the Relationship between Stress, Coping, and Suicidal Behaviour. *Journal of Positive Psychology*, 2, 195–204.
- Žemaitienė, N., Zaborskis, A. (2004). Moksleivių įvardijamos savižudiškų polinkių priežastys. *Psichologija*, 29, 115–130.

THE REASONS FOR LIVING INVENTORY FOR ADOLESCENTS – PRIMARY PSYCHOMETRIC EVALUATION OF THE LITHUANIAN VERSION

Aistė Pranckevičienė, Loretta Gustainienė

Abstract. Background and purpose. Suicidal behavior is one of the leading causes of death during adolescence. Although significant amount of research addresses issues of suicide risk factors, the role of adaptive beliefs and attitudes against suicide is not given adequate attention. The Reasons for Living Inventory for Adolescents (RFL-A) is one of the measures of adaptive attributes that buffer suicidal Behaviour. The aim of this study is to evaluate primary psychometric properties, age and gender trends of Lithuanian RFL-A version. **Method.** 348 9–12 grade schoolchildren (172 (49 %) males, 176 (51 %) females), completed RFL-A (Osman et al., 1998), Subjective Happiness Scale (Lyubomirski, Lepper, 1999) and answered questions about their suicidal Behaviours. **Results.** Results of the study revealed that Lithuanian version of RFL-A had high internal consistency. Cronbach's α of the scales ranged from 0.86 to 0.95. The intercorrelations between the scales were moderate, ranging from 0.53 to 0.70, and correlations between the scales and total RFL-A score were high, ranging from 0.79 to 0.85. The factor structure of the inventory showed great similarities with the original version of RFL-A. The scores of RFL-A correlated significantly in expected direction with suicidal Behaviour and suicidal thoughts, as well as with reported happiness. Some gender differences were detected. Females scored higher on total RFL-A, Future Optimism, Suicide-Related Concerns, Family Alliance, and Peer Acceptance and Support. The utility of Reasons for Living concept for suicide prevention in adolescence is discussed. **Conclusion.** The Lithuanian version of RFL-A showed adequate psychometric properties. The instrument is suggested for research purposes and as a practical tool for suicide risk screening.

Key words: adolescence, suicide, reasons for living, The Reasons for Living Inventory for Adolescents.

Gauta: 2010-03-23

Priimta: 2010-05-03